

Datainspektionen informerar

Nr 1/2012

Allmänna råd

Enligt 1 § landskapslagen (2007:89) om Datainspektionen skall Datainspektionen följa den allmänna utvecklingen inom sitt verksamhetsområde och ta nödvändiga initiativ.

Datainspektionen skall informera om gällande regler samt ge anvisningar och råd om behandlingen av personuppgifter.

Datainspektionens allmänna råd är inte bindande. De är rekommendationer om hur de bindande kraven avseende skydd av information i landskapslagen (2007:88) om behandling av personuppgifter inom kommunal- och landskapsförvaltningen (personuppgiftslagen) kan uppnås **vid inhämtande av samtycke**.

Datainspektionen

den 11 januari 2012

Innehåll

1	Allmänt.....	4
2	Vad är ett samtycke?.....	4
3	Olika slag av samtycke.....	5
4	Samtycket behöver inte vara skriftligt.....	5
5	Vem kan samtycka?	6
6	Återkallande av lämnat samtycke.....	6
7	Sammanfattning	7

1 Allmänt

Det är viktigt att den registeransvariga myndigheten redan innan en behandling av personuppgifter påbörjas klarlägger om behandlingen ska vara baserad på samtycke från de registrerade eller på någon annan bestämmelse i landskapslagen (2007:88) om behandling av personuppgifter. Bestämmelser om behandling av personuppgifter finns också i annan lagstiftning, s.k. speciallag.

En relevant del i integritetsskyddet är att informera den registrerade om de behandlingar av personuppgifter som utförs. Landskapslagen om behandling av personuppgifter innehåller utförliga regler om kravet på information. Datainspektionen har tagit fram en blankett som kan användas vid ansökan om information (Datainspektionen informerar Nr 3/2010).

Ladda ner Datainspektionens blankett <http://www.di.ax/vara-rad>

I detta dokument får du veta mer om vad som menas med begreppet samtycke. I korthet är samtycke ett godkännande från den registrerade till att hennes eller hans personuppgifter behandlas. Utgångspunkten är att den enskilda själv ska avgöra om personuppgifter om henne eller honom får behandlas.

Landskapslagen om behandling av personuppgifter reglerar under vilka förutsättningar det är tillåtet att behandla personuppgifter. Utgångspunkten är att behandling är tillåten endast om den registrerade har lämnat sitt otvetydiga samtycke. Från den bestämmelsen finns det omfattande undantag. Det anges bland annat att personuppgifter får behandlas om behandlingen är nödvändig för att ett avtal med den registrerade ska kunna fullgöras, vitala intressen för den registrerade ska kunna skyddas eller om behandlingen är nödvändig i samband med myndighetsutövning. Om det är fråga om känsliga uppgifter såsom hälsa eller uppgifter om lagöverträdelser, personbeteckning, eller överföring av personuppgifter till tredje land finns ytterligare begränsningar.

2 Vad är ett samtycke?

I landskapslagen om behandling av personuppgifter definieras samtycke som "varje slag av frivillig, särskild och på information baserad viljeyttring genom vilken den registrerade godtar behandling av personuppgifter som rör honom eller henne".

Samtycket ska vara individuellt. Det ska således vara den registrerade som genom viljeyttringen godtar behandlingen av personuppgifter.

Vidare ska samtycket vara frivilligt vilket innebär att den enskilda i praktiken måste ha ett fritt val att avgöra om hennes eller hans uppgifter ska få behandlas.

I de flesta fall vållar inte frivillighet några bekymmer utan den enskilda får, efter att ha fått information om behandlingen, själv ta ställning till om hon eller han accepterar den för att t.ex. erhålla en vara eller tjänst. Om däremot den registeransvariga myndigheten skulle kräva samtycke för att behandla personuppgifter som en förutsättning för att tillhandahålla samhällseliga tjänster, kan det ifrågasättas om kravet på frivillighet är uppfyllt. I fall där den enskilda inte har någon verklig valmöjlighet måste den registeransvariga finna annat stöd för behandlingen i landskapslagen om behandling av personuppgifter eller i särskild lag.

Kravet på att samtycket ska vara särskilt innebär att ett generellt samtycke till behandling av personuppgifter inte godtas. Samtycket ska avse behandling för ett eller flera preciserade ändamål. Det har t.ex. inte godtagits som samtycke att enskilda generellt medger att deras hälsouppgifter får behandlas för allehanda framtida forskning.

Att samtycket ska vara en otvetydig viljeyttring innebär att det inte får råda någon tvekan om att den registrerade godtar behandlingen om personuppgifter som rör henne eller honom. Det är den registeransvariga som har bevisbördan för att samtycke faktiskt föreligger. När det gäller känsliga uppgifter¹ krävs att samtycket ska vara uttryckligt. Det innebär att samtycket måste komma till uttryck på ett särskilt tydligt sätt. Det betyder att det ligger i den registeransvariga myndighetens intresse att välja en form för samtycket som tydligt visar den registrerades vilja.

För att samtycket ska vara giltigt ska den registrerade ha fått sådan information att hon eller han kan ta ställning till om personuppgifterna ska få behandlas för det ändamål och på det sätt som planerats. Ett samtycke kan således inte omfatta annan behandling än sådan som den registrerade fått information om.

3 Olika slag av samtycke

I praktiken finns det olika sätt att informera och inhämta respektive lämna samtycke på. Om den registeransvariga myndigheten och den tilltänkt registrerade har kontakt på något sätt (vid sammanträffande, per telefon eller skriftligen) i samband med att myndigheten lämnar information om behandlingen och den registrerade uttryckligen samtycker, blir det knappast några problem med samtyckets giltighet. Det finns dock andra fall som kan vålla problem eller som inte kan godtas som samtycke i lagens mening.

En situation är att den registeransvariga gör ett antagande om att den registrerade inte har något att erinra mot behandlingen. Ett sådant antagande kan aldrig godtas som ett samtycke enligt landskapslagen om behandling av personuppgifter hur välgrundat antagandet än är, eftersom det inte kan anses vara en viljeyttring.

4 Samtycket behöver inte vara skriftligt

I landskapslagen om behandling av personuppgifter finns inte några krav på att samtycket ska vara skriftligt eller att det ska dokumenteras. Således kan det räcka med ett muntligt samtycke. Eftersom det är den registeransvariga myndigheten som har bevisbörda för att samtycke verkligen föreligger kan det vara lämpligt att på något sätt dokumentera det lämnade samtycket. Det kan ske på olika sätt, allt ifrån en enkel notering till att skriftligt samtycke inhämtas och bevaras. Det kan vara praktiskt att utarbeta en blankett. Den bör innehålla information om den tilltänkta behandlingen. Vidare bör det i anslutning till utrymmet för den enskildas underskrift ange att hon eller han tagit del av informationen och samtycker till behandlingen. Om skriftlig information ges separat är det lämpligt att ett exemplar av den informationen förvaras i anslutning till samtycket så att det i efterhand kan konstateras vad samtycket omfattat.

---

¹ d.v.s. uppgifter som t.ex. avslöjar ras eller etniskt ursprung, politiska åsikter, religiös eller filosofisk övertygelse, medlemskap i fackförening samt personuppgifter som rör hälsa eller sexualliv

Samtycke kan också inhämtas digitalt, t.ex. via internet eller e-post. Det kan vara naturligt att inhämta samtycke på detta sätt om också övrig kommunikation sker via nätet. Även här gäller att information om den tilltänkta behandlingen måste ges.

5 Vem kan samtycka?

Enligt landskapslagen om behandling av personuppgifter är det den registrerade (den som personuppgifterna avser) som kan samtycka till behandling av personuppgifter.

För att ett giltigt samtycke ska kunna ges krävs att den registrerade är kapabel att förstå innebörden av samtycket. Ifråga om vuxna personer är det kravet vanligtvis uppfyllt.

Också den som är minderårig kan lämna giltigt samtycke till en tilltänkt behandling om hon eller han är kapabel att förstå innebörden av samtycket. Något entydigt svar på frågan om även den minderåriges vårdnadshavare måste lämna sitt samtycke för att behandlingen ska vara tillåten kan inte ges. Det varierar från fall till fall och beror på faktorer som ålder, uppgifternas art och ändamålet med behandlingen. Om uppgifter ska behandlas är det särskilt viktigt att göra en bedömning av den ungas förmåga att förstå de totala konsekvenserna av en behandling. En tumregel kan vara att den som fyllt 15 år normalt är kapabel att ta ställning i samtyckesfrågan.

6 Återkallande av lämnat samtycke

I de fall behandlingen av personuppgifter utförs med stöd av landskapslagen om behandling av personuppgifter och bara är tillåten om den registrerade har lämnat sitt samtycke, kan den registrerade när som helst återkalla sitt samtycke. Ett återkallande av ett lämnat samtycke medför att ytterligare personuppgifter om den registrerade därefter inte får samlas in eller på annat sätt behandlas. Uppgifter som redan samlats in får, trots återkallandet, fortsätta behandlingen i enlighet med det ursprungligen lämnade samtycket, men uppgifterna får t.ex. inte uppdateras eller kompletteras. Således är det inte möjligt för den registrerade att genom att återkalla ett samtycke stoppa behandlingen av uppgifter som redan samlats in med stöd av samtycke.

Ett grundläggande krav är att de personuppgifter som behandlas ska vara riktiga och om nödvändigt aktuella. Detta krav innebär att personuppgifter normalt inte kan behandlas någon längre tid efter det att ett samtycke återkallats eftersom den registeransvariga myndigheten inte längre vet eller har möjlighet att ta reda på om de är riktiga. De registrerade uppgifterna kan med tiden bli oriktiga. Därför är det viktigt att ta bort eller på annat sätt upphöra med behandlingen av sådana uppgifter.

7 Sammanfattning

Utgångspunkten är att den enskilda själv ska avgöra om hennes eller hans personuppgifter får behandlas. Landskapslagen om behandling av personuppgifter reglerar under vilka förutsättningar det är tillåtet att behandla personuppgifter. Utgångspunkten är att behandling är tillåten endast om den registrerade har lämnat sitt otvetydiga samtycke. Från den bestämmelsen finns det omfattande undantag.

Ett samtycke ska vara individuellt, frivilligt, särskilt, otvetydigt och informerat. Samtycke kan ske genom konkludent handlande, men hypotetiskt och tyst samtycke kan inte godtas. Vidare kräver inte samtycket viss form. Det behöver inte vara skriftligt utan kan lämnas muntligen, men skriftligt samtycke kan vara bra i dokumenteringssyfte.

Bl.a. följande information ska lämnas till den registrerade innan hon eller han samtycker:

- Den registeransvariga myndighetens namn, adress och telefonnummer,
- ändamålen med behandlingen, och
- all övrig information som behövs för att den registrerade ska kunna ta tillvara sina rättigheter i samband med behandlingen, såsom vilka kategorier av uppgifter som ska behandlas, information om mottagarna eller kategorier av mottagare av uppgifterna, skyldigheter att lämna uppgifter och rätten att ansöka om information och få rättelse.